

Nd. **17. Frumvarp til laga** [17. mál]
um heykögglaverksmiðjur ríkisins.

(Lagt fyrir Alþingi á 94. löggjafarþingi, 1973.)

1. gr.

Landbúnaðarráðherra ákveður, í samráði við Búnaðarfélag Íslands og Framkvæmdastofnun ríkisins, stofnun heykögglaverksmiðja samkvæmt lögum þessum, svo og stærð og stað.

Heykögglaverksmiðja er föst heyþurrkunarstöð, sem hraðþurrkar gras og græn-
fóður og skilar köggluðu fóðri með eigi meiri rakainnihaldi en 10%. Hver verksmiðja
skal eigi hafa minni eimingargetu en 2.5 tonn á klst.

2. gr.

Stofnfjárframlög ríkissjóðs til heykögglaverksmiðja skulu ákveðin í fjárlögum.

3. gr.

Heykögglaverksmiðjur ríkisins lúta yfirstjórn landbúnaðarráðherra. Ein stjórn skal vera fyrir þær heykögglaverksmiðjur, sem ríkið á og rekur. Í stjórninni skulu vera þrír menn, skipaðir af landbúnaðarráðherra til fjögurra ára í senn. Ráðherra skipar formann stjórnarinnar og ákveður stjórnarlaun. Til meiri háttar skuldbindinga þarf undirskrift tveggja stjórnarmanna.

Verksmiðjustjórn er heimilt að ráða framkvæmdastjóra með samþykki ráðherra.

4. gr.

Stjórn heykögglaverksmiðjanna ræður verksmiðjustjóra fyrir hverja verksmiðju, sem annast daglega stjórn verksmiðjunnar. Stjórnin setur verksmiðjustjórum erindisbréf, sem kveður á um starfsskyldur þeirra.

5. gr.

Hver verksmiðja skal hafa sér bókhald, sem endurskoðað er af ríkisendurskoðun.

6. gr.

Landbúnaðarráðherra ákveður verð á framleiðsluvöru verksmiðjanna, svo og sölu-skilmála, að fengnum tillögum stjórnarinnar. Verðið skal miðað við, að reksturinn standi undir öllum kostnaði, þar á meðal vöxtum og afskriftum af fjármagnskostnaði. Ávallt skal hafa hliðsjón af verði á innfluttu kjarnfóðri.

7. gr.

Stofni ríkið nýja heykögglaverksmiðju, skal stjórnin láta gera framkvæmda- og kostnaðaráætlun og leggur hana fyrir landbúnaðarráðherra.

8. gr.

Lög þessi ná til heykögglaverksmiðja sem nú þegar eru í eigu ríkisins.

9. gr.

Heykögglaverksmiðjur ríkisins skulu undanþegnar öllum sköttum og opinberum gjöldum nema fasteignagjöldum og landsútsvari, samkvæmt b-lið 11. gr. laga nr. 8. 22. marz 1972 um tekjustofna sveitarfélaga.

10. gr.

Nánari ákvæði um rekstur heykögglaverksmiðja ríkisins og gæðamat framleiðslunnar getur landbúnaðarráðherra sett með reglugerð.

11. gr.

Lög þessi öðlast gildi 1. janúar 1974. Jafnframt fellur úr gildi X. kafli laga nr. 45/1971, um Stofnlánadeild landbúnaðarins, landnám, ræktun og byggingar í sveitum.

Athugasemdir við lagafrumvarp þetta.

Frumvarp þetta var lagt fyrir síðasta þing, en hlaut þá ekki afgreiðslu. Með frumvarpinu þá var eftirfarandi greinargerð:

Frumvarp þetta er samið af nefnd, er landbúnaðarráðherra skipaði 29. sept. 1972 til að endurskoða lög nr. 45 frá 16. apríl 1971, um Stofnlánadeild landbúnaðarins, landnám, ræktun og byggingar í sveitum og önnur skyld lagaákvæði, eftir því sem nefndin teldi við þurfa.

Samhliða þessu frumvarpi eru lögð fyrir Alþingi frumvarp til laga um Stofnlánadeild landbúnaðarins og frumvarp til jarðalaga, og koma þessi frumvörp, ef að lögum verða, í stað laga n. 45/1971.

X. kafli laga nr. 45/1971 fjallar um byggingar og rekstur grænifóðurverksmiðja, og er í frumvarpinu í höfuðdráttum fylgt stefnu gildandi laga. Málum ríkisrekkinna atvinnustofnana er skipað með sérstökum lögum fyrir hverja stofnun, og virðist rétt, að sami háttur sé á hafður um þessar verksmiðjur, sem í frumvarpinu eru nefndar heyköggla-verksmiðjur til samræmis við ríkjandi málvenju.

Árið 1948 var fyrst framleitt heymjöl hér á landi. Það var á Sámsstöðum í Fljóts-
hlíð, og stóð Klemenz Kr. Kristjánsson fyrir þeirri tilraun. Mjöl var framleitt fram
til ársins 1960, nema árið 1955. Það sumar, sem var mikið rigningasumar, lá fram-
leiðslan niðri. Á þessum 12 árum voru alls framleidd 360 tonn af mjöli. Þetta mjöl
var notað í fódurböndur, aðallega fyrir svin og hænsn.

Um 1960 fara 3 aðilar að hugsa sér til hreyfings um framleiðslu mjöls og köggla.
Það voru þessir: Samband isl. samvinnufélaga, þeir bræður Páll og Jón Ólafssynir
í Brautarholti á Kjalarnesi og landbúnaðarráðuneytið. Sambandið reisti sína verk-
smiðju á Stórólfsvelli, og tók hún til starfa árið 1961. Þar var fyrst notaður band-
þurrkari, með lág hitakerfi, hitastig um 140 C, en árið 1964 var tekinn í notkun þar
sivalningsþurrkari með eimingargetu 2.5 tonn á/klst. Hitastig í sivalningsþurrkurum
er yfirleitt ca. 1000 C inngangshiti og ca. 120 C útgangshiti.

Árið 1970 seldi Sambandið Landnámi ríkisins verksmiðjuna, og voru þá keypt við-
bótartæki til köggla- og verksmiðjunnar breytt, þannig að nú er bæði hægt að
framleiða þar mjöl og köggla. Einnig er hægt að nota þurr efni til íblöndunar. Köggla-
framleiðsla hófst hjá Stórólfsvallarbúinu sumarið 1971. Framleiðsla Stórólfsvallar-
búsins hefur verið þessi:

1962	404	tonn	mjöl
1963	396	—	—
1964	684	—	—
1965	510	—	—
1966	815	—	—
1967	95	—	—
1968	530	—	—
1969	237	—	—
1970	270	—	—
1971	817	—	kögglar
1972	1360	—	—

Alls 3941 tonn mjöl og 2177 tonn kögglar.

Þegar ríkið tók við rekstri Stórólfsvallarbúsins vorið 1970, var fyrirtækinu sett
3ja manna stjórn, og er Stórólfsvallarbúið síðan rekið sem sérstakt ríkisfyrirtæki.

Árið 1963 hófst rekstur í Brautarholti. Þar hefur til þessa verið notaður band-
þurrkari, en nú hafa þeir keypt sivalningsþurrkara með eimingargetu 2.5 tonn á/klst.,
ásamt tilheyrandi tækjum til köggla- og verksmiðjunnar.

Alls voru framleidd 2150 tonn af mjöli í Brautarholti frá 1963 til og með 1971.
Árið 1972 voru framleidd 220 tonn af mjöli og 201 tonn af kögglum í Brautarholti.

Á vegum landbúnaðarráðuneytisins hófst mjölframleiðsla í Gunnarsholti á Rang-
árvöllum árið 1964, um hana sér sérstakt ríkisfyrirtæki, Fódur- og fræframleiðslan,
sem er undir stjórn þriggja manna.

Í Gunnarsholti er sivalningsþurrkari með eimingargetu 2.5 tonn á/klst. og til-
heyrandi vélar til köggla- og verksmiðjunnar. Á árunum 1961 til 1967 var all veruleg kornrækt
á vegum Fódur- og fræframleiðslunnar í Gunnarsholti.

Framleiðsla verksmiðjunnar í Gunnarsholti hefur verið sem hér segir:

1964	56 tonn mjöl og	51 tonn kögglar
1965	91 — — —	111 — —
1966	132 — — —	84 — —
1967		514 — —
1968		560 — —
1969		788 — —
1970		801 — —
1971		1265 — —
1972		1168 — —
Alls	279 tonn mjöl	5342 tonn kögglar

Fram til þessa hafa því alls verið framleidd héraendis 6950 tonn af heymjöli og 7720 tonn af heyköggjum.

Árið 1972 var sett upp verksmiðja í Saurbæjarhreppi í Dalasýslu. Þar er sívalningsþurrkari með eimingargetu 2.8 tonn/klst. og tilheyrandi tæki til kögglagerðar.

Þessi verksmiðja er rekin á vegum hlutafélags, er heitir Fóðuriðjan h/f. Í þessari verksmiðju er einnig gert ráð fyrir að þurrka þang og framleiða þangmjöl og jafnvel þangköggla, svo og að gera tilraun með að framleiða köggla úr blöndu af þangmjöli og heymjöli.

Athugasemdir við einstakar greinar frumvarpsins.

Um 1. gr.

Hér er mörkuð sú stefna, að landbúnaðarráðherra ákveði stofnun heyköggla-verksmiðja í samráði við Búnaðarfélag Íslands og Framkvæmdastofnun ríkisins, í samræmi við hlutverk hennar samkv. 1. gr. laga nr. 93/1971. Í greinni er skýrgreining á því, hvað átt er við með heyköggla-verksmiðju, en það eru aðeins fastar stöðvar, sem skila fóðrinu með minna rakainnihaldi en 10%. Hins vegar taka lög þessi ekki til hraðþurrkunarstöðva, sem ýmist eru fastar eða færarlegar og kögglafóðrið oft í grófara ástandi, eða skila því ómöluðu og með meira rakainnihaldi, eða allt að 15%.

Um 2. gr.

Samkvæmt greininni ákveður fjárveitingarvaldið stofnframlög til heyköggla-verksmiðja ríkisins hverju sinni í fjárlögum.

Um 3. gr.

Í 55. gr. laga nr. 45/1971 er ákveðið, að hver verksmiðja skuli hafa þriggja manna stjórn. 3. gr. frumvarpsins gerir ráð fyrir þeirri breytingu, að ein stjórn skuli vera fyrir allar heyköggla-verksmiðjur ríkisins. Þessi skipan á að tryggja hagkvæmari rekstur.

Um 4. og 5. gr.

Greinar þessar þarfnast ekki skýringa.

Um 6. gr.

Hér er gert ráð fyrir, að landbúnaðarráðherra ákveði söluverð heykögglaframleiðslu hvernar verksmiðju, og er það lagt í vald ráðherra að ákveða, hvort söluverðið skuli ákvarðast af afkomu hvernar verksmiðju fyrir sig, eða sama meðalverð skuli gilda fyrir þær allar, miðað við vörugæði.

Um 7.—11. gr.

Greinar þessar þarfnast ekki skýringa.